

*Regelen inzake het onttrekken van water aan de bodem
door waterleidingbedrijven*

(Grondwaterwet Waterleidingbedrijven)

MEMORIE VAN ANTWOORD

(Ingezonden bij brief van 22 December 1953)

No. 5

Algemeen

Het heeft de ondergetekenden verheugd, dat vele leden der Kamer zich met strekking en inhoud van dit wetsontwerp, ofschoon het zich tot een regeling van de wateronttrekking aan de bodem ten behoeve van de openbare drinkwatervoorziening beperkt, zeer wel hebben kunnen verenigen en dat zij begrip toonden voor het feit, dat voorlopig een algemene regeling nopens een oordeelkundig beheer van het binnen 's lands grenzen beschikbare grondwater nog achterwege zal moeten blijven. Intussen delen de ondergetekenden de mening dier leden, dat zulk een algemene regeling de volle aandacht moet blijven behouden. De ondergetekenden zullen voor zover het hen zelf betreft dan ook gaarne aan de totstandkoming ener algemene regeling medewerken. Het spreekt intussen vanzelf, dat een zodanige algemene regeling niet tot het terrein van de ondergetekenden behoort, doch tot dat van hun ambtgenoot van Verkeer en Waterstaat. De ondergetekenden menen dan ook ten aanzien van deze vraag thans te moeten volstaan met de mededeling, dat mag worden verwacht, dat over enkele jaren de nodige studies zover zullen zijn gevorderd, dat een wetsontwerp aan de Staten-Generaal zal kunnen worden aangeboden.

Op de vraag, hoe de verhouding zal zijn van de in dit wetsontwerp voorgestelde regelen tot bepaalde streekplannen met betrekking tot de wateronttrekking aan de bodem, moge het volgende worden geantwoord.

Ten onrechte gaat het Voorlopig Verslag uit van de opvatting, dat in een streekplan de wateronttrekking geregeld wordt. Bij streekplannen pleegt het grondwater in het belang van de openbare drinkwatervoorziening te worden beschermd tegen voor de volksgezondheid gevaarlijke verontreiniging. Om dit doel te bereiken, worden op de tot waterwingebied bestemde gronden bepaalde gebouwen en werken geweerd. Ook kunnen streekplannen ten doel hebben het grondwater door het weren van wateronttrekkende industrieën in dier voege te beschermen, dat een voldoende hoeveelheid water voor de drinkwatervoorziening beschikbaar blijft.

De vraag, in hoeverre het onderhavige ontwerp van betekenis kan zijn voor reeds bestaande streekplannen, laat zich als volgt beantwoorden. Het kan mogelijk zijn, dat een vergunning tot wateronttrekking, welke ingevolge het ontwerp van wet wordt gevraagd, geweigerd wordt voor een gebied, dat bij streekplan tot waterwingebied is bestemd. Een onderzoek naar een bepaalde voorgenomen wateronttrekking kan immers bezwaren aan het licht brengen, die tevoren niet konden worden onderkend. Uit deze weigering vloeit dan voort, dat de krachtens het streekplan beoogde bescherming overbodig geacht moet worden. Het ligt in zodanig geval in de rede, dat deze overbodig gebleken beschermingsmaatregel alsdan wordt ingetrokken, aangezien in het betrokken gebied geen water ten behoeve van de drinkwatervoorziening wordt gewonnen.

In de tweede plaats zou het kunnen voorkomen, dat de vergunning tot wateronttrekking wordt gevraagd voor een gebied, dat ingevolge een streekplan een bestemming heeft, die niet gedooft, dat de voor een wateronttrekking nodige gebouwen en werken worden tot stand gebracht. Het is niet waar-

schijnlijk, dat in zodanig geval een vergunning tot wateronttrekking krachtens de wet zal worden verleend. Niet waarschijnlijk, omdat aan het verlenen der vergunning een uitgebreid vóóroverleg voorafgaat, waarin ook Overheidsorganen, die de met de wateronttrekking in strijd zijnde bestemming hebben vastgesteld, zullen worden betrokken en de motieven, waarop de aanwijzing der gronden voor een bepaalde bestemming steunden, dan tot hun recht zullen komen. Het is echter ook denkbaar, dat toch een vergunning tot wateronttrekking verleend wordt. Doet zich zulk een geval voor, dan zal de verleende vergunning ingevolge de Grondwaterwet niet tot gevolg hebben, dat de wateronttrekking zal kunnen geschieden. Het vaststellen van bestemmingsplannen is immers volgens de bestaande wetgeving overgelaten aan andere autoriteiten dan die, welke met de uitvoering van de Grondwaterwet belast zijn. Zou het tot stand brengen van een inrichting tot wateronttrekking met inachtneming van een op grond van deze wet verleende vergunning in strijd zijn met een streekplan, dan zou ondanks de van Rijkswegen verleende vergunning ingevolge de Grondwaterwet van deze laatste vergunning geen gebruik kunnen worden gemaakt.

De vergunning heeft dus een andere strekking dan die van de Belemmeringenwet Verordeningen, ingevolge welke de bevoegdheid van lagere organen ter zijde wordt geschoven. Hier immers doet de vergunning, welke door de Minister van Sociale Zaken en Volksgezondheid is verleend, geen afbreuk aan de geldigheid van een bestaand streekplan, terwijl de Belemmeringenwet Verordeningen ten doel heeft het hogere gezag in staat te stellen om, ondanks verordeningen van lagere publiekrechtelijke corporaties, tot het uitvoeren van werken over te gaan.

De vraag, of de huidige wijze van vergunningverlening krachtens de Hinderwet, waarvan het grote bezwaar, dat bij te verwachten schade vergunning moet worden geweigerd, reeds tot ernstige moeilijkheden aanleiding heeft gegeven, moet bevestigend worden beantwoord. Als voorbeeld hiervan zouden de ondergetekenden willen noemen de moeilijkheden te Bennebroek en Bakkum, die gepaard gingen met de stichting van pompstations in het duingebied van Noordholland, waar de noodzakelijke totstandkoming van uitbreiding van de winningscapaciteit van het waterleidingbedrijf niet ten volle kon worden verwezenlijkt ten gevolge van bezwaren bij verscheidene eigenaren en gebruikers van onroerende goederen.

De opvatting der leden, die van mening zijn, dat het door het ontwerp beoogde doel kan worden bereikt door toepassing van de Belemmeringenwet Privaatrecht, kunnen de ondergetekenden niet delen. De Belemmeringenwet Privaatrecht biedt geen oplossing voor de bovengeschetste moeilijkheden. Hierbij komt, dat deze Belemmeringenwet niet een zodanige strekking heeft, dat zij met goed gevolg ten behoeve van de winning van grondwater zou kunnen worden toegepast. De Belemmeringenwet Privaatrecht regelt namelijk het gebruik van onroerende goederen ten behoeve van *werken*. Met het woord „werken” worden bedoeld stabiele inrichtingen of voorwerpen, die een zekere ruimte in beslag nemen op het onroerend goed, dat ten behoeve dier werken moet worden gebruikt. Dit blijkt onder andere uit artikel 2 der wet, dat voorschrijft, dat ter inzage moeten worden gelegd: 1. een beschrijving van het werk, waarvoor het gebruik van het goed verlangd wordt; 2. een deugdelijke grondtekening van dat gedeelte van het werk.

Het doel van het onderhavige wetsontwerp nu is te bereiken, dat een grondeigenaar moet gedogen, dat de onder de oppervlakte van zijn terrein aanwezige grondwaterstromingen worden beïnvloed door een wateronttrekking, die veelal op tamelijke grote afstand van zijn terrein plaats vindt. Het is duidelijk, dat in zodanig geval op het terrein van de betrokken eigenaar geen werken in de zin van de Belemmeringenwet Privaatrecht worden aangebracht.

Het is trouwens ook zeer te betwijfelen, of dan sprake is van het gebruik van gronden.

De omstandigheid, dat ten gevolge van de beïnvloeding van de grondwaterstand de grond zelf niet in eigendom aan het waterleidingbedrijf behoort over te gaan, bracht mede, dat er

in het ontwerp van wordt uitgegaan, dat ten behoeve van wateronttrekking geen onteigening behoeft te worden toegepast. Dit systeem levert tegenover de rechthebbenden op de grond zeker geen bezwaar op, nu volledige schadevergoeding aan hen in uitzicht wordt gesteld, wanneer zij ten gevolge van de grondwateronttrekking schade lijden. Dit stelsel is ook gekozen, omdat het daardoor mogelijk wordt gemaakt de exploitatie van de grond op de oude voet voort te zetten, hetgeen uit maatschappelijk en economisch oogpunt wenselijk is.

Artikel 4 van de Belemmeringenwet Privaatrecht legt, aldus enige leden, de beslissing omtrent de vraag, of de belangen van de eigenaren en andere rechthebbenden onteigening redelijkerwijze vorderen, in handen van de rechter, terwijl in dit ontwerp deze beslissingsbevoegdheid wordt gegeven aan de administratie. Deze leden menen er bezwaar tegen te moeten maken, dat deze beslissingsbevoegdheid aan de rechter onttrokken wordt.

De ondergetekenden kunnen deze opvatting niet delen.

Het kan niet in redelijkheid worden ontkend, dat de ingreep, die krachtens artikel 12 van het ontwerp in het eigendomsrecht plaats vindt, van zoveel geringer betekenis is dan die, welke ingevolge de Belemmeringenwet Privaatrecht geschiedt, dat het bepaaldelijk ongewenst zou zijn, aan rechthebbenden op gronden en wateren de bevoegdheid te geven aan de rechter de vraag voor te leggen, of niet tot onteigening behoort te worden overgegaan. De voorgestelde regeling heeft niet in de laatste plaats ten doel een verbetering te brengen in de rechten dier eigenaren, die — wordt het ontwerp tot wet verheven — in een zeer veel betere positie zullen komen te verkeren dan thans het geval is. Hun wordt immers volledige schadevergoeding in uitzicht gesteld, welke schadeloosstelling uiteindelijk bij verschil van mening door de burgerlijke rechter zal worden vastgesteld, waardoor ook het bepaalde in artikel 167 van de Grondwet in acht wordt genomen.

Ook de taak van de commissie van deskundigen met betrekking tot de vaststelling van de schadevergoeding, welke taak in de artikelen 19 e.v. uitvoerig is omschreven, valt geenszins aan te merken als een verrichting door de administratie van hetgeen des rechters is. De taak dier commissie moet worden gezien als het verlenen van diensten aan de beide partijen. De belangrijkste dienst, die zij hierbij in het bijzonder aan de door wateronttrekking benadeelde partij bewijst, is het ter beschikking stellen van de resultaten van haar deskundig onderzoek betreffende de feitelijke situatie, die aanleiding gaf tot de eis tot schadevergoeding. Indien thans slechts weinig procedures worden gevoerd over schade, veroorzaakt door wateronttrekking, moet dit niet in de laatste plaats worden toegeschreven aan de moeilijkheid en de belangrijke kosten van het bewijs, dat de schade lijdende partij voor de rechter moet leveren. Juist in het belang van de eigenaren van kleinere percelen grond zijn de diensten der commissie van grote betekenis, omdat deze eigenaren een dankbaar gebruik zullen maken van een middel tot vergoeding van schade, zonder dat zij het risico van een procedure moeten aanvaarden. Voorts blijft uiteindelijk te allen tijde de mogelijkheid bestaan beroep op de rechter te doen. In dit verband is het wellicht van belang er op te wijzen, dat de onteigening, welke geregeld wordt in artikel 28, niet ten doel heeft de beschikking te verkrijgen over de gronden ter onttrekking van water, maar ten behoeve van de bouw van pompstations en van de hygiënische bescherming van de onmiddellijke omgeving van de winningsmiddelen.

Zoals in de Memorie van Toelichting is betoogd, vormt de onderhavige regeling een onderdeel van een toekomstige algemene wettelijke regeling van wateronttrekking aan de bodem, waarbij naast de belangen der volksgezondheid onder andere die van de industrie en de landbouw zullen worden betrokken. Een dergelijke ingrijpende regeling gaat ver uit boven de provinciale belangen en leent zich derhalve niet voor uitvoering door de provinciale besturen. Immers, bij een dussdanige regeling zullen de belangen van de industrie, van de landbouw en van de volksgezondheid en vele andere belangen

zeer algemeen en in hun onderling verband en samenhang landelijk moeten worden gezien, opdat worde voorkomen, dat in een bepaalde streek van het land voor deze doeleinden een tekort aan water zou ontstaan, terwijl in een andere streek een overvloed aan water beschikbaar is.

Juist deze, de grenzen van één bepaalde provincie doorbrekende belangen maken het noodzakelijk ook de uitvoering van de onderhavige regeling, al betreft deze voorlopig alleen de belangen van de drinkwatervoorziening en dus van de volksgezondheid, in landelijk verband in ogenschouw te nemen en in handen te leggen van de centrale Overheid.

De ondergetekenden menen, dat de opvatting, dat de huidige invloed van het provinciaal bestuur in zake waterstaatsaangelegenheden door het ontwerp in ernstige mate zou worden aangetast, niet als juist kan worden aanvaard. De grondwaterpolitiek heeft, zoals uit het wetsontwerp blijkt, een geheel andere strekking dan de politiek, die met betrekking tot het oppervlaktewater wordt gevoerd.

Met betrekking tot het oppervlaktewater gaat het, zoals ook uit de bepalingen van de Waterstaatswet 1900 blijkt, om de waterstaatkundige toestand (de stand, hoedanigheid en het gebruik van het oppervlaktewater) en deze taak blijft, voor zover zij thans aan deze colleges is toevertrouwd, bij de provinciale besturen berusten.

Ten overvloede moge er op worden gewezen, dat, voor zover er correlatie bestaat ten aanzien van het te voeren beleid met betrekking tot oppervlaktewater en grondwater, daarmede in het onderhavige wetsontwerp voldoende rekening is gehouden.

De gegeven voorbeelden in zake grondwateronttrekking nabij een beek en oppervlaktewaterwinning in een Rijkscrivier of -kanaal, werpen naar het oordeel van ondergetekenden niet een zodanig licht op de onderlinge beïnvloeding van oppervlaktewater en grondwater, dat daaraan het gevolg zou moeten worden verbonden, dat één autoriteit met de bemoeiingen in zake beide soorten van water zou moeten worden belast. Ware dit wel het geval, dan zou het gevolg daarvan zijn, dat de verschillende Overheden, die met de zorg van het oppervlaktewater zijn belast, eveneens het met dit oppervlaktewater in verband staande grondwater zouden moeten beheren. Dit zouden niet slechts Gedeputeerde Staten zijn, doch ook de waterschapsbesturen, welke vergunning in de meeste gevallen is vereist voor het onttrekken van oppervlaktewater.

Aangezien echter de waterstaatkundige taak van de beheerders van oppervlaktewater van wezenlijk andere aard is dan de regeling van het gebruik van grondwater, terwijl het nationale belang bij dit laatste op de voorgrond staat, zou een dergelijke splitsing van de bevoegdheden in zake het beheer van het grondwater geenszins wenselijk zijn.

Naar aanleiding van het denkbeeld in het ontwerp een bepaling op te nemen, dat Gedeputeerde Staten de door hen verleende vergunning zouden moeten inzenden aan de betrokken Minister en dat deze binnen een bepaalde termijn vergunningen zou kunnen wijzigen of intrekken, indien daarvoor in verband met de nationale grondwaterpolitiek aanleiding zou bestaan, menen de ondergetekenden te moeten opmerken, dat verwezenlijking van dit denkbeeld geen aanbeveling verdient, aangezien daardoor niet slechts ernstige vertragingen zouden ontstaan, doch ook een bron voor conflicten zou worden geschapen.

In de opzet van het wetsontwerp wordt aan de provinciale besturen een zo groot mogelijke invloed toegekend, doch de uiteindelijke beslissing moet landelijk worden genomen.

Naar de mening van de ondergetekenden zijn de werkzaamheden van de in artikel 3 bedoelde commissie, waaronder begrepen het uitbrengen van advies omtrent de schadevergoeding, onverbrekkelijk verbonden met het beleid in zake het verlenen van vergunningen, waarbij nog moge worden opgemerkt, dat het verlenen van zulke vergunningen van gelijke orde zal zijn als een verklaring van algemeen nut uit hoofde van de Belemmeringenwet Privaatrecht, welke eveneens door het centrale gezag wordt gegeven.

De gedachte, dat van Rijkswegen een commissie zou kunnen worden ingesteld, welke desgewenst door Gedeputeerde Staten

wordt geraadpleegd, kan op grond van het bovenstaande niet als een voldoende oplossing worden beschouwd.

Artikelen

Artikel 1. Onder „openbare” voorziening van water wordt verstaan de levering van water door hem, die het water aan de grond heeft onttrokken, aan verbruikers.

Een industriële onderneming, die zulk een openbare voorziening behartigt, valt dus onder de regeling van het ontwerp. Het is geenszins te verwachten, dat een industriële onderneming de levering aan anderen zal staken, ten einde niet onder de bepalingen van de onderhavige wet te vallen. Indien het gebruik maken der vergunning zou medebrengen, dat de onderneming schade aan derden vergoedt, kan zij deze schade immers door verhoging van de waterprijs op gebruikers afwentelen. Hierbij komt, dat de ervaring leert, dat de industriële bedrijven belang hebben bij een goede drinkwatervoorziening van de streek, waar zij zijn gevestigd.

Het gevaar, dat door de hier aan het woord zijnde leden wordt gevreesd, moet dus naar de mening van de ondergetekenden als denkbeeldig worden beschouwd.

Opgemerkt moge bovendien worden, dat het aantal industriële ondernemingen, die de openbare drinkwatervoorziening verzorgen, niet talrijk is.

De vraag, waarom, in tegenstelling met bij voorbeeld de artikelen 5 en 7 in de definitie van „inrichting”, wateren niet worden genoemd, moge als volgt worden beantwoord. De materie van het onderhavige ontwerp heeft betrekking op aan de grond onttrokken water, hetgeen blijkt uit de definitie van artikel 1.

Ten einde de gevolgen van dergelijke onttrekkingen na te gaan, kan het nodig zijn onderzoeken te verrichten in oppervlaktewater, hetgeen geregeld wordt in de artikelen 5 en 7. Dit oppervlaktewater wordt echter niet gewonnen door de in artikel 1 bedoelde „inrichtingen”.

Artikel 2. Bij de volgorde van de punten a—c in lid 1 van dit artikel is uitgegaan van de gedachte, dat het tot stand brengen van een inrichting en het tot stand brengen van een uitbreiding van een inrichting tot dezelfde categorie van werkzaamheden behoren. Hiermede zou strijden de volgorde der punten b en c om te keren.

Artikel 3. De vragen, die met betrekking tot de onttrekking van water aan de bodem door waterleidingbedrijven kunnen rijzen, houden niet alleen verband met de toepassing van deze wet.

Als voorbeeld hiervan kunnen genoemd worden de vragen, die zich voordoen ten aanzien van wateronttrekking, die vóór de inwerkingtreding van deze wet reeds plaats vond en die daarom niet onder de werking van de wet zal vallen. Het is wenselijk, dat ook met betrekking tot deze vragen een adviescollege aanwezig is.

Een aanvulling van artikel 3 is wenselijk gebleken, waartoe thans bij Nota van Wijzigingen een voorstel wordt gedaan.

Deze aanvulling beoogt, dat voor ieder lid een plaatsvervangend lid zal worden benoemd en dat het college bij zijn werkzaamheden niet door één secretaris, maar door meerdere secretarissen kan worden ter zijde gestaan.

Artikel 6. Het in dit artikel geregelde recht op schadevergoeding heeft uitsluitend betrekking op vergoeding van schade, veroorzaakt door wateronttrekking.

Artikel 7. Met de gemaakte opmerking wordt rekening gehouden bij de Nota van Wijzigingen in zake het onderhavige ontwerp.

Artikel 8. Het advies, bedoeld in lid 2 van dit artikel, is de eerste toelichting op de aanvraag om vergunning. De belanghebbenden zijn dan nog niet gehoord. Op dat tijdstip staat nog niet vast, of de vergunning zal worden verleend. Het is daarom niet verantwoord te achten een diepgaand onderzoek te doen instellen ten behoeve van schadevergoedingen, welke wellicht nimmer aan de orde zullen komen.

Artikel 9. Omtrent de vraag, of de invloed ener onttrekking zich zal uitstrekken over het gebied van meer dan één provincie, brengt de commissie advies uit aan Gedeputeerde Staten. Te verwachten is, dat dit college het inzicht der commissie voldoende waarde toekent, zodat een bevoegdheid der commissie, gelijk aan die van Gedeputeerde Staten, hier overbodig zal zijn.

Artikel 10. De procedure van een vergunningaanvraag in dit ontwerp verschilt van die betreffende de aanvraag om ruilverkaveling in het ontwerp-Ruilverkavelingswet, omdat deze materie een geheel andere strekking heeft. Voor het gelijkmaken van beide bepalingen is derhalve geen aanleiding. Het is duidelijk, dat ingreep in de eigendom, die hier in het belang der volksgezondheid noodzakelijk is, een veel minder ingrijpend karakter heeft, zodat reeds op deze grond met een terinzage-legging kan worden volstaan.

Onder belanghebbenden kunnen pachters van grond of water mede worden gerekend.

Artikel 11. Met de gemaakte opmerking wordt bij de Nota van Wijzigingen rekening gehouden.

Artikel 12. Ingevolge het tweede lid van artikel 8 zal de commissie aan Gedeputeerde Staten advies moeten uitbrengen onder meer omtrent de algemene vraag, of door het verlenen van een vergunning schade aan andere belangen dan die der volksgezondheid, bij voorbeeld agrarische belangen, zou kunnen worden berokkend.

Zoals in de Memorie ad artikel 8 reeds is medegedeeld, maakt deze gang van zaken mogelijk, dat belanghebbenden kennis nemen van een deskundig advies omtrent de gevolgen der beoogde wateronttrekking, die zij zelf in de regel bij gebrek aan gegevens niet zullen kunnen beoordelen. In een later stadium wordt de commissie wederom gehoord als adviescommissie, ten einde aan de Minister haar oordeel te geven over de juistheid van de door belanghebbenden geopperde bezwaren.

De taak van de commissie is in deze beide stadia van zozeer verschillend karakter, dat er geen bezwaar tegen kan bestaan in beide gevallen dezelfde adviescommissie in te schakelen. De krachtens lid 4 aan een vergunning verbonden voorschriften in zake de bescherming van belangen, betrokken bij de stand van het grondwater, zullen van geval tot geval verschillen. In hoofdzaak valt hier te denken aan voorschriften in zake de diepte, waarop het grondwater mag worden gewonnen, zomede aan kunstmatige toevoer van water voor bepaalde gronden. In lid 4 wordt gesproken van belangen, betrokken bij de stand van het grondwater. Deze omschrijving is zeer ruim en voldoende te achten, aangezien hierdoor van de belangen, betrokken bij water, slechts die buiten beschouwing blijven, welke verband houden met oppervlaktewater, dat niet met het grondwater in verbinding staat.

Artikel 16. Indien een vergunning zou worden vervallen verklaard, zouden één of meer bevolkingsagglomeraties ver-

stoken worden van drinkwater. Dit belang weegt zwaarder dan de eventuele vermogensrechtelijke schade van bepaalde grondeigenaren, die hiervoor langs burgerrechtelijke weg verhaal kunnen krijgen. Indien een waterleidingbedrijf in strijd met bij of krachtens deze wet gestelde voorschriften zou handelen, zijn de strafbepalingen van de artikelen 23 en 24 op de verantwoordelijke personen toepasselijk.

Artikel 17. Met de gemaakte opmerking is rekening gehouden.

Artikel 18. De normen, aan de hand waarvan de schadevergoedingen zullen worden bepaald, worden uiteindelijk vastgesteld door de burgerlijke rechter. Gezien de redactie van artikel 6, is de rechter vrij zodanige normen toe te passen als van geval tot geval door de omstandigheden worden vereist.

Schadevergoeding in natura kan bij voorbeeld bestaan in de aanleg en het onderhoud van een bemaling voor het inlaten van water.

Artikel 20. Het wordt niet mogelijk geoordeeld voor de werkzaamheden der commissie een termijn te bepalen, aangezien de duur, die haar werkzaamheden in beslag zullen nemen, van geval tot geval zeer zal verschillen. Uiteraard zullen de ondergetekenden zoveel mogelijk bevorderen, dat de commissie binnen een redelijke termijn haar werkzaamheden verricht.

Artikel 28. In plaats van titel IIc wordt thans bij Nota van Wijzigingen voorgesteld te lezen titel IIb, terwijl het artikel van de Onteigeningswet niet artikel 72r, maar 72b zal moeten worden. Aanvankelijk waren de ondergetekenden namelijk van mening, dat het wetsontwerp 2525, strekkende tot wijziging van de Onteigeningswet, in het belang der verruiming van werkgelegenheid eerder tot wet zou worden dan het onderhavige ontwerp, doch nu te verwachten is, dat het onderhavige ontwerp eerder het *Staatsblad* zal bereiken, is een vernummering noodzakelijk.

Artikel 31. De naam „Grondwaterwet Waterleidingbedrijven” bevat de twee begrippen, die de inhoud van de ontworpen regeling kenmerken. De voorgestelde naam „Wet Waterleidingbedrijven” mist een dier begrippen, hetgeen verwarrend werkt in verband met de in voorbereiding zijnde Waterleidingwet.

Ondertekening. Naar aanleiding van de gestelde vraag moge worden geantwoord, dat het streven er op gericht is de ondertekening van ontwerpen door andere Ministers dan zij, die bij een bepaald onderwerp direct zijn betrokken, te beperken.

*De Minister van Sociale Zaken
en Volksgezondheid,*
J. G. SUURHOFF.

De Minister van Justitie,
L. A. DONKER.